

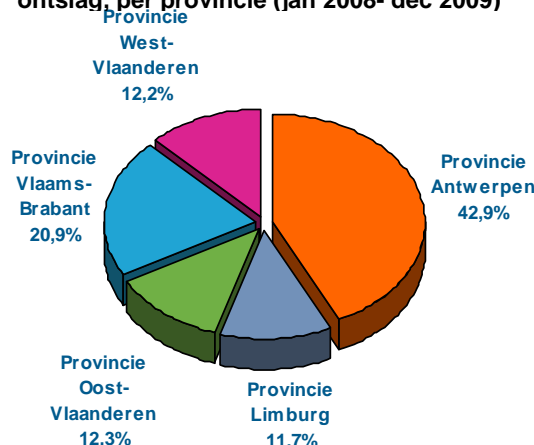
VAN ECONOMISCHE CRISIS NAAR ARBEIDSMARKTCRISIS

We hebben het crisisjaar 2009 nog maar net achter ons gelaten en we worden opnieuw om de oren geslagen met nieuwsberichten over ontslagrondes en faillissementen. Hoewel de economische groei stilaan lijkt te hernemen blijft de werkloosheid gestaag toenemen. Wordt 2010 een nieuw begin, of meer van hetzelfde?

Met de aankondiging van de sluiting van Opel Antwerpen werd een al zwarte maand januari nog een stukje donkerder. In de eerste drie weken van 2010 werd in het Vlaams Gewest het collectief ontslag aangekondigd voor zo'n 3.000 werknemers, een triest record. Daarmee wordt de trend van 2009 onverminderd verdergezet, alle berichten over economisch herstel ten spijt. De voorbije twee jaar verloren al meer dan 30.000 werknemers hun baan in bijna 4.000 [faillissementen en/of herstructureringen](#).

De sluiting van Opel Antwerpen is een extra klap voor de nu al zwaar getroffen provincie Antwerpen, die de voorbije twee jaar meer dan 40% van alle collectieve ontslagen incasseerde. Een recente Europese studie plaatste de provincie Antwerpen op de 9de plaats in de ranglijst van meest door herstructureringen getroffen regio's in gans Europa¹. De cijfers die in deze studie gehanteerd worden lopen slechts tot en met het eerste kwartaal van 2009, het hoogtepunt van de economische crisis (zie verder). Na deze periode volgden in de provincie Antwerpen ook nog herstructureringen bij Aleris, Philips, Janssen Pharmaceutica en nu ook Opel, samen goed voor bijna 5.000 ontslagen werknemers, waardoor de provincie Antwerpen inmiddels mogelijk nog hoger gestegen is op deze sombere ranglijst.

Fig. 1: Werknemers bedreigd door collectief ontslag, per provincie (jan 2008- dec 2009)

Het is geen toeval dat dergelijke grootschalige herstructureringen pas in een latere fase van de economische crisis aangekondigd worden. Kleine ondernemingen hebben doorgaans minder reserves om op te teren, en behoren vaak tot de eerste slachtoffers van een economische crisis. In grotere bedrijven is een sluiting of een collectief ontslag daarenboven ook complexer, waardoor de procedure enkele maanden tijd kan vragen. In januari werd, naast Opel Antwerpen, ook bij HP in Diegem (Vlaams-Brabant) het collectief ontslag van 324 werknemers aangekondigd. Ook dit is het gevolg van een internationale herstructurering waartoe reeds maanden geleden beslist werd. Het is best mogelijk dat we in de komende maanden nog geconfronteerd zullen worden met dergelijke uitgestelde herstructureringen en faillissementen van grote ondernemingen, en/of de toeleveranciers die van deze bedrijven afhankelijk zijn.

Figuur 2 geeft de evolutie weer van het aantal (collectief) ontslagen werknemers² en de [tijdelijke werkloosheid](#)³ in Vlaanderen gedurende de periode 2007-2009. De grafiek toont hoe de bedrijven in

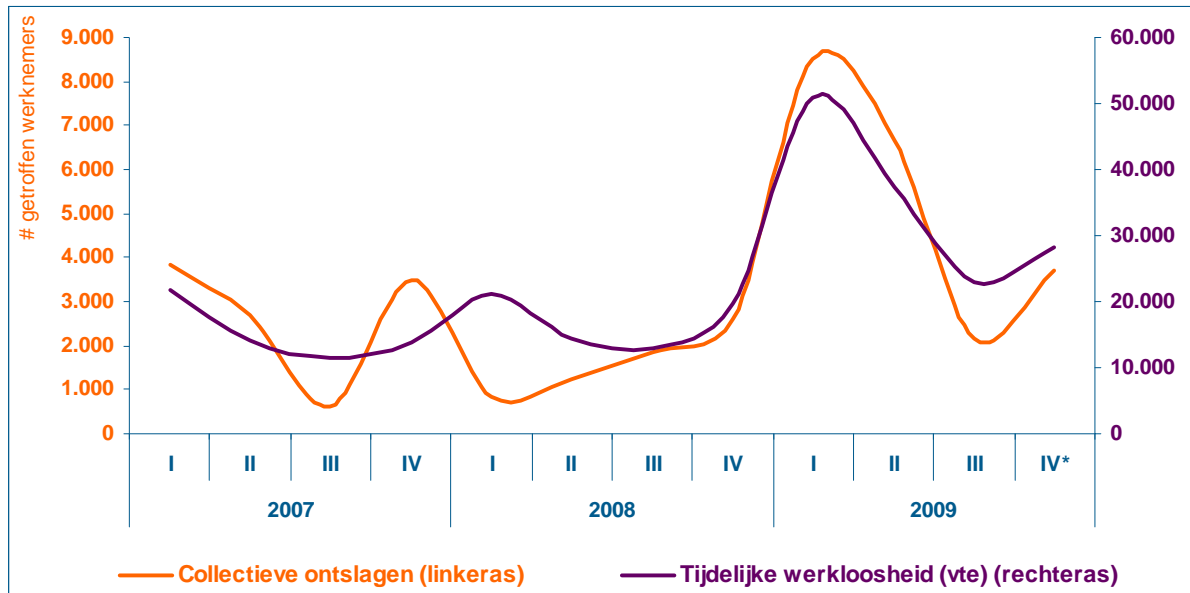
¹ European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2009), *ERM Report 2009: Restructuring in recession*.

² Collectieve ontslagen: het aantal werknemers waarvoor het collectief ontslag werd aangekondigd + het aantal werknemers getroffen door faillissement (indien dit faillissement niet leidde tot een officieel collectief ontslag).

³ Tijdelijke werkloosheid: gemiddeld aantal tijdelijk werklozen per maand, in voltijds equivalenten.

Vlaanderen fors aan de noodrem getrokken in de eerste helft van 2009. In het eerste kwartaal van 2009 – het absolute hoogtepunt van de crisis – verloren meer dan 8.500 Vlaamse werknemers hun baan omwille van een herstructurering of een faillissement, en werd het equivalent van 50.000 voltijdse jobs tijdelijk opgeschort. Het is ook in deze periode dat een aantal grote herstructureringen, zoals Opel en HP, in gang gezet werden. De grafiek toont ook dat het aantal ontslagen werknemers en tijdelijk werklozen vandaag al heel wat lager ligt dan in de eerste helft van 2009, maar ook nog steeds hoger is dan voor de crisis.

Fig. 2: Collectieve ontslagen en tijdelijke werkloosheid in het Vlaams Gewest

Bron: RVA, VDAB (Bewerking Departement WSE)

Na het tweede kwartaal van 2009 daalde de turbulentie op de Vlaamse arbeidsmarkt opnieuw. In het derde kwartaal werd in België opnieuw een (lichte) [economische groei](#) gerealiseerd, na een volledig jaar van recessie. De Nationale Bank van België stelde haar groeiverwachtingen hierdoor zelfs naar boven bij: men verwacht voor 2010 een economische groei van +1%. De meerderheid van de bedrijven ziet de toekomst ook steeds positiever tegemoet. Het [ondernemersvertrouwen](#) steeg in januari al voor de tiende maand op rij, en ook uit de meest recente bedrijvenenquêtes van ondermeer Manpower, het VBO en Trends blijkt dat de meeste Vlaamse ondernemers in 2010 vooralsnog geen economische terugval verwachten. Uit de bevestigingen blijkt echter ook dat diezelfde bedrijven heel wat pessimistischer zijn wat de tewerkstellingsvooruitzichten betreft. Om opnieuw bijkomende jobs te creëren moet de economische groei wellicht het dubbele zijn van wat nu geraamd wordt voor 2010. Slechts een beperkt aantal bedrijven voorziet bijkomende aanwervingen in 2010, de meeste bedrijven houden hun werknemersaantal stabiel, of rekenen op natuurlijke afvloeiingen om hun personeelsbestand verder in te krimpen.

Impact op werkgelegenheid en werkloosheid

Als gevolg van dit alles was het aantal [loontrekkenden](#) in Vlaanderen in het derde kwartaal van 2009 reeds met 30.000 personen gedaald (op jaarbasis), en volgens de ramingen van ondermeer de Nationale Bank van België zou de werkgelegenheid in 2010 nog sterker kunnen dalen.

Ook het aantal openstaande vacatures is al een jaar lang in vrije val. Dat is natuurlijk bijzonder slecht nieuws voor de werkzoekenden in Vlaanderen. In december 2009 had VDAB nog iets meer dan 32.000 [openstaande vacatures](#) voor meer dan 220.000 [niet-werkende werkzoekenden](#). Maar elke maand komen er meer werkzoekenden bij dan er nieuwe vacatures gepubliceerd worden, waardoor heel wat werkzoekenden in de langdurige werkloosheid dreigen te verzinken.

De verwachting is dan ook dat we – net als in de vorige economische crisissen – minstens twee jaar lang geconfronteerd zullen worden met een toenemende [werkloosheidsgraad](#), en dat het wel 7 à 8

jaar kan duren vooraleer het werkloosheidsniveau van vóór de crisis opnieuw geëvenaard wordt⁴. Volgens sommige prognoses zouden er in 2010 in het Vlaams Gewest nog eens 50 à 60.000 werkzoekenden kunnen bijkomen⁵.

Het is koffiedik kijken hoe lang de arbeidsmarktcrisis nog zal duren. Het is alleszins hoopgevend dat de [uitzendactiviteit](#), een belangrijke voorspeller van de toekomstige arbeidsmarktevolutie, in de laatste drie maanden van 2009 voor het eerst in anderhalf jaar opnieuw een lichte toename vertoonde. Dit kan immers betekenen dat een aantal bedrijven hun productietempo opnieuw opdrijven, en ook de tijdelijke werkloosheid verder zullen afbouwen.

Conclusie

De economische crisis loopt misschien op haar laatste benen, maar de arbeidsmarktcrisis woedt nog in alle hevigheid. Sommige bedrijven zien hun situatie nu al verbeteren, maar vooraleer zij opnieuw tot vaste aanwervingen overgaan zal de economische groei verder aan elan moeten winnen. Andere bedrijven houden de vinger voorlopig nog op de knip, waardoor het voor werkzoekenden moeilijk blijft om nieuw werk te vinden. Desondanks blijven er vacatures gepubliceerd worden, en hebben sommige sectoren beduidend minder last van de crisis dan andere. Voor de 'sterkste' (jonge, hoogopgeleide) werkzoekenden kan de crisis snel voorbij zijn. Maar voor de 'zwakkere' werkzoekenden is een goede begeleiding van groot belang, om hen naar de beschikbare vacatures toe te leiden of een opleiding aan te bieden zodat zij de voeling met de arbeidsmarkt niet verliezen.

Met het nieuwe [werkgelegenheids- en investeringsplan](#) zet de Vlaamse Regering dan ook alles op alles om bestaande jobs te vrijwaren en nieuwe jobs te creëren. Tegelijkertijd wordt werk gemaakt van een gepersonaliseerde begeleiding voor elke werkzoekende, en een versterking van de competenties van werkzoekenden én werkenden. De Vlaamse arbeidsmarkt wordt hiermee klaargestoomd op de overgang naar een meer vernieuwende economie.

Het Departement WSE blijft het verloop van de economische crisis op de voet volgen. Via de [crisisbarometer](#) kan u meer gegevens over de impact van de crisis op de Vlaamse arbeidsmarkt, maar ook de sectoren en subregio's, raadplegen.

⁴ Herremans, W. et al. (2009), [Tendrapport 2009](#). Steunpunt WSE/Departement WSE

⁵ Prognoses op basis van Herreg & Nationale Bank van België, bewerking Departement WSE